СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 83. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 10. квітня, 1928. VOL. XXXVI. No. 83. Jersey City, N. J., Tuesday, April 10, 1928. THREE CENTS.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД УМИВАЄ РУКИ ВІД ДОЛІ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ

ВИМОВЛЯЄТЬСЯ ТИМ, ЩО ВІН НЕ МОЖЕ ВМІШУВАТИСЯ У ВНУТРІШНІ СПРАВИ ЧУЖИХ ДЕРЖАВ.

ВАШИНҐТОН, 7. квітня. — Секретар стейту Келоґ видав публичну заяву в справі домагань американських горожан до американського уряду заопікуватися долею національних меньчостий у ріжних европейських краях. Келоґ заявляє в імени уряду, що американський уряд не може сею справою займатися.

Келоґ заявляє, що від коли він став секретарем стейту, він постійно діставав петиції й принимав делеґації, які домагалися, щоби американський уряд зробив щось для облекшення долі ріжних національностий, угнетених у ріжних краях Европи. Найбільше таких домагань уряд дістав у справі Румунії.

Отже всім сим людям і ґрупам Келоґ відповідає, що американський уряд не може вмішуватися у внутрішні справи сих урядів. Він додає, що покликуванне тут на політику американского уряду в ріжних краях Америки невмісне, бо в сьому случаю ходить о охорону американських горожан перед заграничними урядами, а не о захорону горожан тих таки країв.

АМЕРИКА Й ФРАНЦІЯ БЛИЗЬКО ЗГОДИ.

ЗГІДНО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ДРУГИХ ДЕРЖАВ У СПРАВІ МИРА.

ВАШИНҐТОН, 7. квітня. — Американський уряд уже погодився з французьким, що Злучені Держави й Франція почнуть переговорювати з великими державами світа в справі заключення спільного договору проти війни.

У тій цїли Злучені Держави й Франція предложать усю свою переписку в справі договору проти війни Англії, Німеччині, Італії й Японови.

НОВИЙ ПРОЦЕС ПРОТИ СИНКЛЕРА.

ПОКЛИКУЮТЬ МІНІСТРІВ НА СВІДКІВ.

ВАШИНҐТОН, 7. квітня. — Завтра почнеться перед місцевим федеральним судом нова розправа проти нафтового спекулянта Синклера за перекупство урядників для винайму державних нафтових теренів.

На розправу покликано цілий ряд визначних людий на свідків, між ними секретарів фльоти Вилбера й Ворка та бувших міністрів Денбі й Доґерті.

ЗА ВИБОРЧУ НОМІНАЦІЮ.

ГУВЕР ПЕВНИЙ БІЛЬШОСТИ.

ВАШИНҐТОН, 7. квітня. — Головна квартира Гувера заявляє, що Гувер сподіється дістати номінацію републиканської краєвої конвенції вже при першім голосованню.

Смит відніс побіду при правиборах у стейті Айові; він дістав 527 делеґатів, а Мередит, „улюблений син" Айови, 90. Се значно скріпило шанси Смита.

ВСІ ЦЕРКВИ ЗА ЗБЛИЖЕННЄМ.

ПРОТЕСТАНТИ, КАТОЛИКИ Й ЖИДИ ЗА СПІЛЬНИМ РЕЛІҐІЙНИМ КОНҐРЕСОМ.

НЮ ЙОРК, 8. квітня. — З нагоди Великодня видала Церковна Мирова Юнія публичну заяву про потребу зближення ріжних релігій і церков. У тій цїли Юнія пропонує скликати в найближчій будучности спільну всесвітну мирову конференцію до Женеви.

Заяву в сих двох справах підписало коло 400 визначних провідників ріжних релігій Злучених Держав. Між підписами є протестантські проповідники, католицькі священики й жидівські рабіни.

ОБЧИСЛЕННЯ ПОКАЗУЮТЬ ЗМЕНЧЕННЯ РОБІТ У ЛЮТІМ.

НЮ ЙОРК, 8. квітня. — Заінкорпороване Бюро Праці подає до публичного відома, що число робітників, занятих при ріжних роботах у місяцю лютім сього року, виносять коло 6 процентів менче як число занятих робітників у тому самому місяци минувшого року.

Загальна сума заробітків сих робітників менча на 1 процент.

ЕПІДЕМІЯ ПРОБ ВИТРЕВАЛОСТИ.

СТ. ПОЛ, Минесота, 8. квітня. — Цікава епідемія захопила молоде населення сього міста. Не знати з якого жерела вона узялася, досить що вона поширилася як справдішна пошесть. Є се епідемія проб витревалости.

Всі діти, хлопці й дівчата, захоплені нею. Не звертаючи уваги на заказм своїх родичів і вчителів, вони роблять ріжного рода перегони й змагання: у скаканню через шнур, пусканне орлів, тощо. Один хлопчина, приміром, держав орла („кайт") у воздусі через 48 годин; орел мав пілниматися й опадати на вітрі 2,856 разів. Там знов якийсь 12-літний хлопчина підбив мяч 2,710 разів, а одна дівчина скочила понад линву 535 разів.

З імен дітий видно, що в сих перегонах і змаганнях беруть участь діти родовитих Американців і іміґрантів.

НОВИЙ ВИБУХ ТЕРОРУ НА УКРАЇНІ.

„Ню Йорк Таймс" доносить в телеграмі з Берліна, що по тамошнім непотвердженим чуткам совітський уряд мав почати нові терористичні виступи проти українських інтеліґентів і десятки з них мали поарештувати і 50 розстріляти. В сій телеграмі говориться про розстріл професора Шимоновича, лікаря Чикаленка, лікаря Петренка і Суровцову. Тих двоє послідних мали бути відомими членами української соціялістичної партії.

Як сказано, потвердження тої вістки в инших газетах чи з инших жерел нема.

ЖИДИ БОЯТЬСЯ ПЕРЕСЕЛЕННЯ НА СИБІР.

Українські і неукраїнські Жиди масово зголошуються до комісаріяту земельних справ з проханням, щоб їх поселити на українських землях. Вони бояться, що коли зголосяться пізнійше, то їм приділять землю на Сибірі, куди вони не мають великої охоти їхати. Тому тепер вживають всіх заходів, щоб дістати наділи на тих землях, що були раніще призначені під жидівське поселення. Між прочанами є не лиш жидівська біднота, але й богаті люде, яким в послідних часах їх „бизсени" не йшли так, як вони хотілиб. На скільки совітський уряд відважиться піти тим жидівським домаганням на зустріч, покищо невідомо.

ЗАЙОРДАНІЯ — САМОСТІЙНОЮ КРАЇНОЮ.

Зайорданія, або східна часть Палестини, має бути самостійною державою після нової угоди між сею країною і Великою Британією. Договір, який оголошено 26 березня, говорить, що Зайорданія має бути самостійною державою під управою еміра Абдули й у всіх внутрішних справах має руководитися конституцією. В міжнародних справах Велика Британія має репрезентувати Зайорданію і тому може також удержувати узброєну силу в Зайорданії.

МАТИ ЧУЛА ДУХОМ НЕДОЛЮ ДОЧКИ.

Через два місяці непокоїлася пані Роджерс з Джейнсвил, Мінн., що її дочка або хора, або щось злого з нею сталося, аж наконець повідомлено її, що її дочку убив зять в Окленд, Кал. Коли перешукано хату зятя, найдено в ній листи, які писала до дочки занепокоєна мати, запитуючи, що з нею є.

ЗАСТРІЛИЛА СЕБЕ З ЖАЛЮ ЗА СИНОМ.

Жінка фармера з Педоксвуд, Саск., Прогоренка, відібрала собі життя з жалю за сином. Її 13-літний син погиб минувшого року, коли сполошилися коні в Кіндерслі. Мати сумувала за ним безнастанно, а 28. березня взяла кріс і прострілила собі живіт, від чого незадовго умерла.

МЕК ДАНАЛД СТРАЧЕНИЙ ЗА ДУШОГУБСТВО.

Дня 23 березня відбулося в Велейфілд, Кве., страчення, яке звернуло на себе увагу майже цілого американського континенту. Страчено в той день Джорджа Мек Даналда, засудженого на кару смерти за убиття автомобілевого шофера Аделярда Бушарда з Ляшін під Монтреалом в липни мин. року. Бушарда наймили були два чоловіки і одна жінка, щоби перевіз їх з Монтреалу через границю до Злучених Держав. На другий день найдено його мертве тіло в рові недалеко границі. По довгім слідстві арештовано в Денвер, Коло., Мек Даналда і його молоденьку жінку Доріс і спроваджено до Велейфілд. Тут обоїх засуджено на кару смерти за душогубство. Загальне заінтересовання викликала справа Мек Даналдів тим, що Доріс Мек Даналд була вихована по міліонерськи в домі одної богатої американської родини, яка приняла її за свою. Знакомі, приятелі і свояки молодої жінки зачали робити старання, щоби вратувати її від смерти. Сі старання увінчалися успіхом. 21 березня ґенерал-ґубернатор Канади одобрив декрет, яким замінено для Доріс Мек Даналд засуд кари смерти на досмертну тюрму.

ІЗМАРАГД, ЩО ПРИНОСИТЬ НЕЩАСТЯ.

До найціннійших самоцвітів (дорогоцінних каменів), які були власністю династії Романових, належав також великий ізмараґд, дуже гарний, про який оповідають несамовитий переказ. Переказ той каже, що ізмараґд той походив від татарського князя. Князівну звів боярин Никита Романов і покинув її. Батько, щоби пімститися за знеславлення дочки, — ніби то на знак переросин — дав бояринові ізмараґд, зачарований татарським чарівником. А дав князь той ізмараґд бояринові, щоби знищити весь рід Романових. Небаром Микита Романов упав у неласку у царя Бориса Годунова й помер у тюрмі. Колиж Романови здобули царську корону, ізмараґд перейшов на власність царівни Софії, яку пізніше її брат цар Петро Великий замкнув у монастирі. Слідуючого власника злощасного ізмараґду, Петрового сина, царевича Олексія вбив рідний батько, позбавивши насампеpeд його права до наслідства престолу. Тепер нещасний дорогоцінний камінь довго спочивав у царській скарбниці, аж вкінці цар Павло I., не зважаючи на перестороги, прикріпив собі його для прикраси на рукояті меча. Цього царя вбили в 1801 році підчас палатної революції. Пізніше мав той ізмараґд при собі Олександер II., саме того дня, як його вбили бомбою на вулиці Петербурга. В останнє нібито мала цей ізмараґд остання цариця, Олександра, що згинула трагічною смертю підчас недавної революції. З того часу пропав ізмараґд.

ПОПАВСЯ В РУКИ ПОЛІЦІЇ ПО 11 ЛІТАХ.

По 11 літах пошукувань попався наконець в руки поліції Фред Стодард, якого арештовано 22 березня в Гедінґлі, Ман., коли всідав на залізничий поїзд. Арештовано його за обман, а саме, що обманув дві збіжеві фірми в Вінніпеґу при помочи фалшованих збіжевих білів. Арештований подав своє імя Роберт Рос, однакож поліція твердить, що він був відомий під кільканайцятьма ріжними іменами. Коротке слідство виявило не тільки численні обмани та крадіжі, яких арештований допускався в ріжних містах західної Канади, але й факт, що він є Фред Стодард, якого поліція в стейті Вашинґтон пошукує вже 11 літ за один з найогиднійших злочинів, які там коли случилися. Що Рос є Стодард, показалося із відбиток пальців.

Поліція стейту Вашинґтон пошукує за Стодардом від вересня 1917 р. Тоді то Стодард, випущений із тюрми Вала Вала, де сидів за розбій, дістав роботу як електрик у майні в Карбонадо, Ваш. Кілька днів пізніше він підмовив 9-літну дівчинку Меймі Торко, щоби пішла з ним на прохід. Відпровадивши її в відлюдне місце, він знасилував її, потовк її голову і тіло каменем, прикрив хащами і підпалив. Три дні пізніше громадяне, які зачали пошукування за пропавшою дитиною, найшли її ще живу. Дощ, який впав зараз після того, коли Стодард втік, вгасив огонь і дитина не згоріла, одначе пізніше вмерла.

Стодарда мабуть засудять у Вінніпеґу на легку кару за обман, а відтак відставлять за границю, щоби стейт Вашинґтон зробив з ним свою справу.

АБД-ЕЛЬ-КРІМ ПИШЕ СПОГАДИ.

Більшість засланців, які колись відгравали важну ролю у світі й якими світ цікавився, писали спогади. Так теж робить і Абд-ель-Крім, бувший вожд Ріфанців. Абд-ель-Крім заявив одному кореспондентові французьких ґазет, що його спогади покажуть у правдивому світлі богато подій з війни Ріфанців і що сподіється, що французька влада, після того як оголосить свої спогади, позволить йому вернути на батьківщину. Побачимо, чи сповняться сподівання Абд-ель-Кріма.

ПЕС ЗГИНУВ, РАТУЮЧИ СВОГО ПАНА.

На Стефана Пелеха в Савт Венкувер, Б. К., напав в ночи 28. березня розбишака і тяжко побив його. Та свому панови прийшов в поміч вірний пес, який кусав розбишаку за ноги, аж приневолив його втікати. Пес побіг за розбишакою в корчі і той стрілив там до пса і вбив його. Підчас шарпанини між Пелехом і розбишакою перевернено інкубатор, від якого запалилася хата. Пелех успів покликати огневу сторожу і вратувати хату, але вірний пес згинув.

З ЧОГО МОЖЕ ЗРОДИТИСЯ ОПОЗИЦІЯ?

БОЯТЬСЯ ЛЮДИНИ, ЩО ВВАЖАЄ СЕБЕ ОДИНОКИМ СПАСИТЕЛЕМ ФРАНЦІЇ. — ТА МИМО СЕГО ПОАНКАРЕ СИЛЬНИЙ, БО НЕМА ЙОГО КИМ ЗАСТУПИТИ.

ПАРИЖ, 8. квітня. — Майже всі партії, а тим самим і ліві, були за тим, щоби поперти коаліцію, яку створив Поанкаре, бо він на ділі виратував Францію з тяжкої фінансової кризи. Та на біду Поанкаре представив себе в послідній промові як одиноку людину, що спасла Францію. Це так вразило французьку пиху, що всі часописи як би на якесь замовлення віднеслися тепер до Поанкаре дуже холодно і то до тої міри, що не знати, чи він не провалиться при теперішних виборах. Але всеж таки, коли його усунуть, треба поставити другу людину. І ось тут камінь преткновення. Навіть лідери лівих партій, що займали вже ріжні міністерські портфелі, цілком не хапаються за портфель міністра фінансів, бо бояться, щоби не скрутили собі карку. І це одно готово виратувати Поанкаре.

ЩАСЛИВИЙ КЛЕМАНСО.

АВТОМОБІЛЕВІ КОМПАНІЇ НЕ ХОТІЛИ ПРИНЯТИ ВІД НЕГО ГРОШЕЙ ЗА АВТО.

ПАРИЖ, 6. квітня. — Бувший воєнний премієр Клемансо обїзджає часто Францію, але все їде своїм автомобілем. Та тепер старий автомобіль вже попсувся і треба було заміняти його за новий. Та ніяка фірма не хотіла взяти від него грошей. Казали, що старому „тигрови" Франція завдячує більше, як — автомобіль. Не лишалося Клемансови нічого иншого як взяти автомобіль, а належитість за нього відослати фірмі з призначеннем, щоби гроші розділила між найбільш потребуючих робітників.

МОСКАЛІ ГОТУЮТЬСЯ ДО ПАСХИ.

НА ТИЖДЕНЬ ПЕРЕД СВЯТАМИ ПОВИСТАВЛЯЛИ ВСЮДИ ПОВНО МЯСИВА. — БУДУТЬ ОБІДАТИСЯ ПО ДАВНОМУ ЗВИЧАЮ МИМО КОМУНІСТИЧНОЇ ПРОПАГАНДИ.

МОСКВА, 8. квітня. — Москва прибрала вже тепер „святочний" характер. Куди не йдеш й не поглянеш, всюди повно шинок і ковбас. Кажуть, що свята випадуть добре, бо буде що їсти і пити, особливо того послідного не забракне. Скруто буде тільки з яйцями і маслом. Комуністи повели широку агітацію проти свят і обжирства, представляють погані наслідки для здоровля, та це все, як кажуть, буде голосом вопіющого в пустині.

ІТАЛІЙЦІ ПОБІДИЛИ ПРИ АВТОМОБІЛЕВИХ ПЕРЕГОНАХ.

РИМ, 8 квітня. — Італійці забули за свої щоденні клопоти, коли довідалися, що при влаштованих тут міжнародних автомобілевих перегонах італійський автомобіль відніс побіду. По Італії прийшла Франція, а по ній допервa Америка. Італійські автомобілеві промисловці дуже з того раді, бо американські автомобілі становили для них найбільшу конкуренцію.

РИМ ВИКЛИНАЄ ТИХ, ЩО ПІЗВАЛИ ЕПИСКОПА.

РІВНОЖ ЗАМИКАЄ КАТОЛИЦЬКЕ ВИДАВНИЦТВО, ЩО ПІДДЕРЖУВАЛО ТИХ, ЩО ВИСТУПАЛИ ПРОТИ ЕПИСКОПА.

РИМ, 8. квітня. — Свята Конґреґація викляла кількадесять визначних французько-канадійських католиків, що запізвали католицького епископа з Род Айленда Гикса до світського суду за те, що він ужив парохіяльні фонди французьких громад на будову айриських шкіл. Позов проти епископа підписало 62 визначних католиків. Ватикан заборонив вірним читати католицьке видавництво „Ля Сентінель" та викляв його редакторів і співробітників за те, що держали з тими, що пізвали епископа. Виклята походить з Ватикану. Тому тільки Ватикан може зняти ту клятву.

ДАНУНЦІО НА ІНДЕКСІ.

РИМ, 8. квітня. — Найбільший сучасний італійський письменник Данунціо поставлений ще в 1911 р. на індекс, себто, його твори викляті. Ватикан заборонив їх читати, або виставляти в театрі. Та саме під Великдень мають виставляти в Римі його драму „Франческа да Ріміні". З тої нагоди пригадують католикам, що це глум виставляти цей твір як раз під Великдень. Католики не повинні йти до театру і слухати цего твору.

ЗУБКОВ ВТІКАЄ ДО РУМУНІЇ.

БРУКСЕЛЯ, 8. квітня. — Александра Зубкова, молодого російського іміґранта і чоловіка старої принцезни Вікторії, сестри б. кайзера Вільгельма, вигнали з Німеччини і Бельгії. Ніяка друга країна не хотіла впустити того авантурника до себе. Змилосердилася вкінці Румунія. За Зубковом їде і його вірна подруга.

БОЯТЬСЯ ПРЕСОВОГО МАГНАТА.

НАЙБІЛЬШ НЕБЕЗПЕЧНИЙ ВОРОГ РЕСПУБЛИКАНЦІВ.

БЕРЛІН, 8. квітня. — Німецький Нортклиф, яким є Альфред Гуґенберґ, є сегодня центральною фіґурою в [illegible] Німеччині. Як пресовий магнат трясе він цілими виборами. А що є горячим приклонником націоналістів, то тим самим і найнебезпечнійшим противником республиканців.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
[illegible]		Поодиноке число три центи.	
[illegible]	$ 7.00	На рік	$ 7.00
[illegible]	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
[illegible]	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
[illegible] City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
[illegible]	$10.00	На рік	$10.00
[illegible]	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
[illegible]	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1858 Montgomery
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЗАДУ ДРУГИХ

По замкненню французького парляменту давні посли пішли до нових виборів з одним великим адутом в руках. Ото перед самим розвязанням парляменту ухвалено в Франції закон, який має далекосягле значіння в історії соціяльного забезпечення. Закон цей дає робітникови матеріяльне забезпечення на случай хороби, безробіття, старого віку, а для жінок на час материнства. Не входим в те, як цю справу технічно переведено, бо й це забезпеченнє не одержує робітник даром. І тут платить він попри державу і підприємця свою пайку. І тут це забезпечення не є ще так велике, щоби давало людині можність доживати вже цілком спокійно старости чи добутися матеріяльних турбот на случай хороби чи безробіття. Але все таки цей закон є величезним кроком вперед. А це тому, що він обнимає ріжного рода забезпечення. В той спосіб Франція перша поставила соціяльне забезпечення на дійсно широку базу, обнимаючи ним хоробу, безробіття і старий вік.

Борба за соціяльне державне забезпечення ведеться в Европі вже від давна. Минули вже ті часи, коли за обстоювання тих справ переслідували чи до тюрми замикали. Тепер всі вже держави прийшли до переконання, що справа соціяльної забезпеки, це ніяка революційна агітація, а суспільна конечність, яку мусить розвязати кожда культурна держава. І тому можна дивуватися, чому саме Злучені Держави остали так дуже позаду других в тій так важній суспільній проблемі. Попри Китай і Індії, одні Злучені Держави (коли брати під увагу великі культурні держави) не реґулюють цеї справи, а навіть не видно охоти, щоби держава чи навіть стейти брались до серіозного вирішення цеї важної проблеми. Її вирішують далі приватні підприємства на власну руку. Але це ніяке вирішення. Бо нараховують яких 4,000,000, що побирають тою дорогою допомогу в старім віці. Це значить, що 16% робітників має яке таке забезпечення на старість, а решта остає без всякого забезпечення. Для них лишається одиноке забезпечення — пургавз. Хиба, що мають родину, котра буде милосердна і дасть їм утримання.

В Англії вже тепер яких 16,000,000 робітників може надіятися державного забезпечення на старість, а в Франції згідко з новим законом яких 10,000,000 робітників знайде поратунок і не буде мати потреби жебрати. А в найбогатшій країні світа ще навіть не додумуються, якби знайти інше вирішення цеї проблеми, кромі — пургавзу. Що правда, винно тут і саме робітництво, що не натискає при виборах на послів, щоби втягали ту справу в програму своєї діяльности в конґресі.

ПОВИБОРЧІ РОЗДУМУВАННЯ

(Оригінальна допись до „Свободи").

III.

Коли застановитися глубше над тим морем насильства і шахрайства виборчого, яким „санатори" зпід прапора Пілсудского залляли цілу „найясьнейшу ржечпосполіту", то насувається зараз питанне: і щож осягнули вони властиво тими надужиттями, тим подоптанием всякого права?

Ось аж **стодвацятьвісім** послів на всіх **чотириста сорок чотири**, з котрих польський сойм складається! Значить, що міністерство Пілсудского не має навіть **звичайної** більшости (223) а не то, щоби мало кваліфіковану (три пятих) то є 266, потрібну до переведення зміни конституції.

І чи не можна було тих міліонів, викинених на пиятику і корупцію, на щось кориснійшого зужити — от хочби на запомоги для безробітних або на позички меліорацийні для селян?

Ні! На „санаторів" напав просто якийсь шал — немовби то розходилося о „бути або не бути" цілої Польщі, або хотьби лиш Пілсудского. Але небезпека Польщі від вислїду виборів не грозила й тим менше Пілсудскому, опертому горда на своє шабло.

Він позискав лише хиба це, що побив на голову вшехполяків, найзавзятіших своїх ворогів поміж Поляками — хотя та побіда є лише позірною: багато польських інтеліґентів, з переконання вшехполяків, голосувало за одинкою просто з почуття національної карности — але, що вони дальше будуть держатись своїх давних вшехпольських переконань і відповідно до того поступати в публичнім життю — це більше як певне.

Друге, що позискав уряд „санаторів" — хотя той зиск є також дуже сумнівний — це недопущення, щоби так звані **національні меншости** (що є у себе дома фактично більшостями) вибрали стільки послів, скільки їм вже хочби після несправедливої виборчої ординації належиться.

Ось послухаймо що про ті „вибори" на Поліссю пише польський соціялістичний „Роботнік":

„Постепенно приходить подрібні відомости — оперті на фактах і документах — о перебігу виборчої кампанії в округах поліського воєвідства. Ми читаємо це з почуттям **палючого сорому за Польщу**, з обуреннем, в котрім нема ані трохи „несповнених надій партійників". (Партійниками звуть „санатори" прихильників всіх других партій. К. Об.).

„**Це не були ніякі вибори.** Це було одно велике безпереривне **надужиття**, ярке ломанне конституції, ломанне закона — і рівночасно нищенне польського права у свідомости тамошних працюючих мас.

„Панове посли „одинки" з 60-го і 59-го округів виборчих! Ми не можемо вас признати **правдивими** послами! Ви не позискали тих мандатів у чесній боротьбі ідей, програмів та думок.

„Документи і факти, про котрі говоримо — найдуть своє відповідне освітлення з соймової трибуни і на розправі перед Найвищим Судом. — Там буде всьо відслонене: і перекупства і терор і фальшівства. Про всьо це довідається Польща. Не буде мож конфіскувати цего, що скажемо на першім засіданню Сойму! Ми знаємо, що в публичній опінії, в опінії робітників повстане живлові відрух гніву. — Під тим гнівом, пане воєводо Крагельскі, задрожить ваша „диктатура"! Ви „пересадили скрамента" і для вас вже поворотy немає, і нема з вами ніякого поєднання. Ви забули, що вже незадовго прийде пора, коли надужиття урядової власти зглядом хлопа-Поліщука буде таксамо каране як і зглядом князя Любомирського.

„А вам, пани посли з „одинки", що приймете мандати, здобуті в **такий** спосіб — скажемо лише одно слово: **Ганьба!**"

Не без інтересу буде також і це, що у відозві під заголовком: **„До панів послів „одинки"!"** пише польський соціяліст посол **Заремба:**

„Не дуріть себе, що скоро забудуться ті насильства, шахрайства та перекупства, яких допускалися ваші виборні органи „на кресах". Память о тім, що ви внесли на арену нашого публичного життя, буде довго жити серед робтників і селян яко наука, чим то послугуються посідаючі кляси, щоби „здобути" голоси народа.

„Ви не погордили у вашій виборчій акції ніяким засобом. І ось папа поблагословив „одинку" а Пілсудскі став нараз горячим католиком. Робітникови обіцяли ви дешевий хліб, а селянинови високі ціни за рільничі плоди.

„Ви навіть фотографії фальшували, уряди державні перемінили ви на виборчі льокалі „одинки" та насилували сумління державних урядовців і в цей спосіб силою гнали ви їх у ваші ряди.

„Ви змобілізували для своєї виборчої акції цілі банди виндиків суспільности а грубими перекупствами та обіцянками карієри зискували ви собі прихильників.

„Девять літ демократії вистарчали однак на те, щоби робітний нарід вивчився боронитись від виборчих лайдацтв. Організація і свідомість робітників і малоземельних селян відперла отже побідоносно в цілій західній і центральній Польщі атаки „одинки", підпертої старостинським апаратом умундурованої і неумундурованої поліції.

„Але погром ваших корупційних метод, яких ви там дожили, ви відбили собі на **східних** „кресах". І ви тут доказували щось таке, чого взагалі люди ще не знали!

„Ви тут допускались іменно брутальних насильств на **мужах довіря** опозиційних партій, хотя тих мужів довіря предвидів виборчий закон, щоби унеможливити виборчі шахрайства. Ви їх арештуваннями і грозьбами не допускали до виконування їх обовязку. Тероризовання виборців — ось що помогло вам здобути мандати на кресах (то є на західних українських і білоруських землях. Кл. Об.). Тамошні робітничі і селянські організації еще не були приготовані на такі ваші методи — і тому ви зрабували їм мандати.

„Але **вара** вам, панове з „одинки", називати себе **представниками людности!**

„І коли взагалі ви кого репрезентуєте — то хиба лише **поліцію** та ту банду **виборчих ґієн**, що так себе вигодували на ваших виборах — мов кабани. А впрочім ви нікого не репрезентуєте та й репрезентувати не маєте права!"

Польські соціялісти (Пепесівці), котрих органом є „Роботнік", є, очевидно, і польськими патріотами заразом. Тому то вони, хоч і протестують проти виборчих ґвалтів на „кресах", всеж таки хотілиби, щоби ті „креси" (хоч і приналежні Українцям і Білорусинам) лишилися таки при Польщі. В тім дусі пише „Роботнік" ось що:

„Інтерес річпосполитої наказує кліа трактувати ті „креси" як зіницю ока; дбати про них з особлившою печаливістю; вчити їх пошановання для законів, як для річий святих; посилати там найкращих, наймудріщих урядовців, (найтактовніщих поліцаїв.

„У практиці діється якраз навпаки. І люди, що життє посвятили справі польсько-білоруського, чи польсько-українського примирення, вертають з Полісся чи з Волині з **розпукою і переляком**, домагаючися від нас, щоби ми не лише критикували, але били у великий дзвін на трівогу!

„Таж історична будуччина польської держави лежить в одному основному питанню: чи ми, Поляки — зуміємо найти спільні шляхи розвитку з національними рухами Українців і Білорусинів? Якщо зуміємо — то упаде небезпека війни і находить свою розвязку головна частина національного питання.

„В тих умовах віддача Полісся і Волині в „неподільну власність" листі ч. 1., щоби вона при чинній участи адміністраційної влади перевела до сойму і сенату милих теперішному урядови кандидатів — означає катастрофу всяких надій на рідне, чесне співжитте в надходячому завтрішному дні".

Беручи серіозно того рода статті „Роботніка", прийдемо до переконання, що польська партія соціялістична зробить чесним „санаторам" не одну прикрість в „соймі" з причини виборів. Бо не лиш українським партіям та комуністам арештовано аґітаторів а навіть кандидатів — але таке роблено і з польськими соціялістами.

Річ певна, що порахунок буде гострий та що і українські посли, які представники найбільше покривдженого народу приложать також своїх рук, щоби напятнувати як слід виборчі шахрайства і на будуче їх бодай вчасти зробити неможливими.

Треба однак признати, що „санатори" Пілсудского, хоч і нехотя — зробили неаби яку **прислугу** нашій національній справі. Є це цілковита **ліквідація послів-хлібоїдів.** Які-б і не робили собі були надії наші хруні в роді Даниловича, Стовпюка, Стефурака та других — всі ті надії взяли в лоб. — „Санатори" переконались, що всеж таки ліпше для них вибрати таки своїх Поляків-інтеліґентів — послами та сенаторами — ніж віддавати мандати якимсь індивідуям зпід чорної звізди, котрі і так навіть просту службу наганячів виборних будуть за юдин гріш радо сповняти! Одним словом — уряд польський в брутальний спосіб **копнув** наших **„Унсів"**, держачись старої польської засади:

„Ти, Поляку, стуй в шишаку
З оренжем до бою —
Ти, Русіне, з к...і сине,
З відламі до ґною!"

Не для пса ковбаса і не для хрунів посольські мандати з міністеріяльною пенсією!

Такого простацтва зглядом своїх „найвернейших" — ніхто би був по „шляхетнім польскім ржондзе" не сподівався! Але котюзі по заслузі!

Впрочім польський уряд числить на кого иншого: як недавно писало „Слово польске", має бути власне межи самими українськими послами **пятьох** таких, що готові і зрілі вже до польсько-української угоди.

Дуже однак можливо, що найдеться таких угодовців більше, котрі під претекстом „численняся з фактами" — дадуться взяти на вудочку польських урядових обіцянок.

Що однак і їм грозить в близшій чи дальшій будуччині таке саме **копненне**, яке заслужено постигло хлібоїдів (Унсів) — це річ більше як певна!

Клим Обух.

В. Кедровський.

1917 РІК.

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1927 р.

(80)

— Ми не мовчали. Ми писали рапорти штабови дивізії, а то й корпусови і т. д. Наслідок же таких писань може бути лише один, що відповідне вище командування пішле по запасовим частинам наказ: „обратіть вніманіе на более тщательную подготовку маршевих рот", а в той час необучені отари будуть приходити сюди й далі.

— А чому дивізійний та полкові комітети з свого боку не протестують?

— Їм то що до того? Для них ці люди чужі. Аби їх самих, „окопавшихся", не зачіпали. Люди приходять нові, а комітети залишаються старі, бо не настав час їх перевиборів.

Тепер я зрозумів ще одну причину, яка штовхала ріжні загально-армейські військові комітети на боротьбу проти українізації певних частин, бо по оголошенню наказу про українізацію мусять настати вибори замісць комітетів, — національних рад, а це для „окопавшихся" не дуже то приємно. На втрату привилейного й безпечного становиска не кожен згодиться без боротьби. Ще ясніше для нас стало, що треба за всяку ціну добиватися від Ставки офіційного наказу про українізацію тої чи иншої частини й лише після того давати туди свої маршові роти, бо інакше вони гинуть для національної справи.

Повстали також у мене заходи й проти Всеукраїнської Ради Військових Депутатів та проти Фронтової Ради, які багато часу та сил витрачали на інтереси загально-національної революції та на питання соціяльні, а не цілком віддавались інтересам формування українського війська. Ґенеральний Комітет сам всього не в силі був охопити, його роботу мусіли доповняти ці ради. Відповідно цим висновкам дальшу свою роботу я ввесь час провадив у відношенню до Всеукраїнської Ради Військових Депутатів в напрямкові використовування членів її для роботи в Ґенеральному Комітеті та по командіровкам їх на фронт. Правда, до цього часу також уже користувався Ґенеральний Комітет допомогою окремих членів Всеукраїнської Ради Військових Депутатів, але допомога ця була спорадичною, неплянoмірною.

* *

В досвіта ми виїхали з розположення 41 дивізії до штабу 6. корпусу, що був розташований вище Волочиск, у галицькім селі Токах.

Тут у прислобідському маєтку містився власне штаб, а також корпусний командир, до якого ми прямували.

Приїхавши у двір маєтку, ми назвали себе вартовому при штабі й просили повідомити командира корпуса, що бажаємо його бачити.

З представниками української корпусної ради ми гадали побачитись потім, бо інформації про саму раду та стан справ у корпусі в освітленню її з українського боку ми мали ще у Київі, саме перед своїм виїздом на фронт від члена Всеукр. Ради Військових Депутатів М. Шинкаря, який по мойому проханню їздив в цей корпус для обслідування його стану.

За 5—10 хвилин нас запрошено до помешкання корпусного командира ґенерала-ляйтнанта Нотбека. Стрів він нас привітливо й радо дав усі інформації, про які ми прохали його. В своїх розмовах він не раз підкреслював своє задоволення, що його корпус зробили українським. Докладно розповів нам про наступ 18 червня та про причини його невдачі.

— Ведь і для ґероев есть невозможное, а мой корпус, не імея поддержкі справа і слева, попал в положеніе невозможного. Громадния жертви принеслі ґерої, говорив ґенерал, — они вплелі еще одну ґірлянду в венец бойовий слави 6. корпуса. Между прочім, мой корпус всегда імел подавляющее большінство малоросіян. Следствієм пашево молодецкаво удара і ізмени нам другіх частей, ми попалі в отчаянное положеніе, напр. штаб наш растерял свої часті і некотория із ніх попалі на участкі 41. і 17. корпусов, а їх часті, в свою очередь, попалі к нам. Тепер под ударамі протівніка пріходітся распутивать єто все.

— Чи можна, пане ґенерале, оглядіти нам дивізії? — питаємо.

— Все не удастся — оні находяться в боях, а некоторыя часті на чужіх, далекіх участках фронта. Одну ліш третью дівізію можете посетіть, что стаіт сейчас в резерве у села Ожобовци.

— Вибачте, пане ґенерале, але нам потрібно знати, для користи діла, цілком правдиво ваші взаємовідносини з Корпусною Радою, її хиби на вашу думку, а також все те, що ви хотілиб усунути як перешкоду, коли така є, до нормального життя вашого корпусу.

— С українской Корпусной Радой у меня нікакіх шерховатостей нет. Она работает в тесном контакте са мной і я являюсь полним хазяіном в свойом корпусе — іначеб я не остался здесь і аднаво дня. От у нея там ідет упорная борьба с Корпусним Саветом, но последній не імеет под собой почви. Ведь в дивізіях ісключітельно украінскій елемент.

Чому-ж поруч з Українською Радою істнує ще Корпусний Совіт?

— Віділе, корпус же офіціяльно не есть украінскій, нет соответствующаво пріказа; а потому нет і законних аснований для роспуска старого савета. Желательно, чтоб корпус бил переіменований в украінскій, тагда остаткі неукраінского елемента могут бить вителени с него. Благодаря незначительності таковаго, ето не отозвется на состояніі і боездатності корпуса. Єственно тагда с неукраінцами отойдут і їх савети. (Пізніше так було й зроблено — корпус було розділено).

— Ну, а ви, пане ґенерале, залишитесь тоді командувати українським корпусом, чи одійдете з неукраїнцями?

— Безусловно останусь командувать украінскім корпусом, ведь 6 корпус останется с німі. Просіте Ставку скорее урегуліровать вапрос об оформленії украінізації моего корпуса, а я с сваей сторони буду также усіленно хадатайствовать об етом.

Години півтори—дві продовжувалась наша розмова з ґенералом, який зробив на нас враження розумного, хороброго, бойового ґенерала, прямого й чесного. Зі щирістю розпрощались ми з ним, пообіцявши один одному повну підтримку й тісніший контакт у праці.

Переговоривши з представниками Корпусної Ради, чиї інформації та жадання не розійшлися з корпусним командиром, ми вирушили в Ожоговці до третої дивізії.

Начальника дивізії знайшли ми в штабі її, що містився в простій селянській хаті. Попрохали сюди також представників українських дивізійної та полкових рад.

Дуже прихильно стрів нас, як представників Ґенерального Комітету, начальник дивізії. Він увесь час підкреслював, що „я „кацап", но іначе не соглашуся командовать тепер велікорускімі частямі. Лучше вашіх хахлов салдат нет — ето уже давно ізвестно" і т. д.

Дескільки разів повторював, що територіяльне формування армії визнається всіма військовими авторитетами як найліпша форма організації армії. Будучи по характеру своїому експанзивною особою, він живими рухами, численними репліками й прикладами висловлював своє безмежне задоволення, що дивізія його вже українізувалася. Між иншим не міг він нахвалитися зразковою дисципліною, виправкою, хоробрістю й иншими військовими якостями „Першого Українського Куріня Смерти", що був під командою осаула Захарина. Курінь цей, сформований п. Захариним на Чернигівщині, прибув до Київа, де одержав прапор від Центральної Ради й тоді в складі 300—350 душ, вирушив на фронт, де був призначений до 3. пішої дивізії.

— Знаєте, ваш Курень Смерті, єто пуґало для всей нашей армії. Он прівел до повіновенія уже не одну дівізію, что забила свой военний долг і честь. Тепер довольно однаво слова, что, мол, сейчас буде пріслано Украінскій Курень Смерті, как самая неспокойная дівізія делалась смірной. Нужно сказать з большевіствующімі мітінґовщиками есаул Захарін расправляется самим безпардонним образом. З тово времені как он со своімі смертнікамі появілся сюди, у нас, подтянулись все, даже ученіе в корпусе ажівілось.

(Дальше буде)

В СПРАВІ АКЦІЙ ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ У ЛЬВОВІ.

З рамени Обеднання Українських Організацій подається до загального відома, що вже надійшли зі Львова від Земельного Банку Гіпотечного акції для тих, що їх субскрибували через Обеднання.

Акції будуть розіслані на ті адреси, які були подані Обеднанню в часі субскрипції. Коли хто змінив свою адресу, проситься про те повідомити негайно Обеднанне. Кождий посідач акцій має підписати посвідку відбору, яка буде долучена до акції. Ті посвідки належить звернути Обеднанню. Коли хто їх не зверне, його акції будуть уневажнені.

Акції буде можна переписати на другі особи. В тій справі одначе належить порозумітися з Земельним Банком у Львові.

Хто бажає дальших інформацій, хай пише на адресу:

OBYEDNANYE
P. O. Box 411
PHILADELPHIA, PA.

ГОРЕ ПОБІДЖЕНИМ.

(З вінніпеґського „Українського Голосу").

Горе побідженим! — говорили колись старинні Римляне, завойовники світа. Побідивши якийнебудь нарід, Римляне давали йому відчути своє перемогу і не соромилися сего. Горе побідженим — говорили вони не для перехвальки, не для перестороги. У фразі „горе побідженим!" крилася їх життєва мудрість, їх закон життя.

Горе побідженим! — можуть сказати собі й Українці, розважаючи нині над своєю долею. Український нарід випив у щерть чашу терпінь, які зійшли на него за те, що не побідив у боротьбі за свою самостійність, а дав себе побідити.

Горе побідженим Українцям під владою Москви, але й горе побідженим Українцям під владою Польщі.

Є Українці, що сперечаються над тим, котре ярмо лекше: московське, чи польське. Перечаться над тим, сварять ся, а навіть б'ються. Одні доказують, що московське ярмо краще, бо воно червоне, другі доказують, що краще ярмо польське, бо воно біле і червоне. А ми кажемо, що хочби ярмо і золоте було, то воно ярмо. Питали раз коня, що він волів: віз чи сани? А кінь відповів: І віз — сволоч і сани — сволоч. Таке нам і з Москвою та Польщею. А що справді воно так є, се нам самі Москва і Польща від часу до часу пригадують.

От якраз Польща пригадала нам, не знати вже котрий раз, яка вона — сволоч. Польський суд у Львові судив 17 молодих Українців і Українок. Судив їх за державну зраду, за шпіонажу, за публичне насилля і вбивство львівського шкільного куратора Собінського. Довго судив польський суд. Процес зачався ще 24 січня, а скінчився аж 14 березня. І скінчився засудом обвинувачених, а якже! Які кари присуджено ріжним обвинуваченим, про се ще не маємо точніших відомостей. Досить того, що двох головних обвинувачених, Василя Атаманчука й Івана Вербицького, засуджено на кару смерти. Їх признано винними найважнішого із приписаних їм злочинів: признано їх виновниками смерти Собінського.

Убити людину — се річ, без сумніву, серіозна. Та вбивство вбивству нерівне. Убити людину для грабіжі — одна річ, убити ворога у війні — друга річ. Перше вбивство вважається загально за злочин, огидний злочин. Друге вбивство уважається за похвальну річ, а навіть за геройство. За що людину убито, не робить великої ріжниці для тих, що були близькі убитої людини. Чи батька родини убють розбишаки для грабіжі, чи убють його вороги на війні, се не робить для його жінки і дітей великої ріжниці. Одначе у відношенню суспільства до тих, що допустилися вбивства в обох случаях, є велика ріжниця. Для того, хто допустився вбивства для грабіжі, нема оправдання. Але для того, хто без особистої злоби і без надії на користь а тільки через почуття обовязку вбив на війні людину з противного табору, для того є і оправдання і — пошана.

Між Українцями і Поляками була війна. За що була війна? Була війна за те, що Поляки хотіли запанувати над українською землею, а Українці боронилися. Правда і справедливість була по стороні Українців. Поляки побідили. Поляки запанували над українською землею. Для Поляків війна з Українцями може тепер виглядати на скінчену. Але для Українців вона не є скінчена. Не є скінчена і не буде скінчена так довго, поки правда і справедливість будуть понехтовані Поляками. Не є скінчена, поки Поляки насильством будуть удержуватися на українській землі. Для Українців війна з Польщею не є скінчена, бо ніякого договору щодо закінчення війни Українці з Польщею не підписали, а договорів, які були підписані поодинокими людьми, український нарід ніколи не приняв і не ратифікував. До українського народу ніхто навіть не відносився з пропозицією, щоби він ратифікував, тобто одобрив якийнебудь договір з Польщею. Отже між українським народом і Польщею істнує дальше стан війни. Мира з Польщею український нарід не знає.

Собінські був в тій війні вояком з польської сторони, дарма, що його становище позірно не було військове. Він був шкільним куратором і як такий уживав свого становища на нищення українських шкіл. Він поступав супроти Українців як ворог. І Українці трактували його як ворога. У війні Українців з Польщею Собінського убито. Хто його убив, не знаємо. Не знають про се і Поляки. Але Полякам ходило о те, щоби дізнатися, хто його вбив. Їм ходило о те, щоби дізнатися і пімститися на основі засади: „Горе побідженим!" Шукали і не найшли нічого. Отже як вони собі радять? Арештують Українців на сліпо. Саджають їх в тюрму враз зі звичайними злочинцями. Злочинці заходять з арештованими в розмови, „помпують" їх, як то кажуть. А по якімсь часі оповідають злочинці визначним сторожам: „Той а той, сидячи враз зі мною, приповівся мені, що він убив Собінського. Не сказав так прямо, тільки дав до зрозуміння, що він вбив Собінського. Як? А казав, що він знає про се більше ніж я".

Отсе є „докази", на основі яких засуджено Атаманчука і Вербицького на кару смерти, а їх товаришів на тюрму. Арештовано їх на сліпо. Закидів проти них не було. Єдиною причиною для їх арештовання було, що вони були Українці й інтелігентні люде. А коли вже сиділи, тоді найдено проти них закиди. Головними свідками стали: уличниця, хора на сифіліс, і якийсь звихнений на половині тлі Росіянин. Обоє сказали, що сидячи разом з обвинуваченими, довідалися з розмов з ними, які то вони люде.

На основі таких „доказів", через які польський суд засудив Атаманчука і Вербицького на кару смерти, канадійський суд не позволив би на те, щоби застрілити бездомну собаку.

Засудом Атаманчука і Вербицького хочуть Поляки навчити Українців, що „горе побіденим". Однакож забувають Поляки, що Римлян, котрі голосили „горе побідженим", остаточно побідили, побіджені і римська держава розлетілася. Так розлетиться і польська держава, побудована на кривді поневолених народів. Наша річ в Канаді причинитися до повалення польської держави.

ПОДЯКА ПИСЬМЕННИЦІ-ЮВИЛЯТКИ.

Подяка Ольги Кобилянської всім, хто обходив свято її 40-річного ювилею літературної діяльности.

Дорога українська старшино, сестри й браття, і ти, молодіже обох полів!

Вже майже більше як місяць минув з того часу, коли українська суспільність Европи а частково й за морем (за ініціятивою жіноцтва на Буковині і в Галичині) святкувала 40-річний ювилей моєї письменницької діяльности — на Буковині, в Галичині, в Чехословаччині, на Великій-Україні, в Америці та Канаді.

Інтелігенція, хліборобство (висилаючи делегатки), робітництво, високошановні вчені, професори, військові, еміграція — коротко сказати всі дорогі сестри й браття, хто більше, хто менше знав мої письма; — в цей, для мене так великий, так святочний час висилали свої привітні телеграми, прегарні дописи, щирою теплотою надихані поезії, виявляли ознаки життя, своєї духової співучасти в тім святі. Особливо відзначалася своїм святкуванням Коломия.

Та я на все те досі лиш мовчала.

Але годі довше мовчати.

Подяка-ж тобі, велика українська громадо, за все те пренесення твоїх духових і матеріяльних дарів; подяка й поклін за твою єдність у виданню твого вшанування скромній трудовниці! Подяка й велике, щире спасибіг з глибини серця від вірної й відданої тобі до смерти робітниці-письменниці

Ольги Кобилянської.

„НАДПРОГРАМОВИЙ ДЕНЬ"

(29-го лютого).

1928 рік є, як відомо, переступним роком, в якому лютий має 29 днів, у противенстві до звичайного року, в якому лютий має на один день менше.

Після старої традиції в день 29-го лютого жінки мали право освідчатися мужчинам. Супроти цього, що тепер жінки освідчаються мужчинам протягом всіх днів цілого року, то стара традиція з 29 днем лютого пропала.

День 29-го лютого повинен би бути днем без святого, бо що то за святий, що обходить свої імянини тільки раз на чотири роки? Але календар радить собі в той спосіб, що св. Памфила пересунено в переступному році на день 29 лютого, а в парі з ним роблять відповідну „рушаду" з рештою святих.

Англійці й Американці, які, в противенстві до нас, думають цифрами, перш за все обчисляють, що такий „надпрограмовий" день в році коштує. В Англії й Америці коштує він коло два міліони фунтів стерлінґів, якіб можна заощадити, якби цього дня не було. Вистане завважати, що властиво всі капітали позичені остають довше у довжників якраз через той один „надпрограмовий" день і то без проценту! Всі реченці місячних векслів і взагалі кредиту пересовуються на один день, за який віритель не одержує ніякої рекомпенсати. Урядники, які побирають місячні платні, працюють того дня даремне, на чому зискують працедавці. Діти мусять в переступному році ходити до школи на один день довше; засуджені на тюрму відсижують теж один день більше понад те, що треба. Люде, яких уродини припадають на 29-го лютого, можуть справляти їх тільки що чотири роки, льокатори платять на один день пізніше чинш (оскільки платять його взагалі), а передплатники денників одержують одно число часопису більше, ніж заплатили.

Остання дошка ратунку.

Якийсь добродій вбігає схвильований до складу фортепянів:

— Чи ви маєте всі припади до фортепяну?

— Так, пане!

— То прошу мені дати сокиру!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

С. Маківка.

БУВАЄ І ТАК

Було це зимою: в половині чи в кінці січня 1925 року — того добре не пригадую. Памятаю, що мороз намагався пролізти [illegible] віддушину одежі, а його товариш — вітер, сердито [illegible] з поля сніг, кружляв ним, засипаючи дорогу та нас від часу плюючи острими сніжинками нам у вічи.

Коні з трудом пробивалися через замети, форкали від снігу і навіть на рівній дорозі заледви бігли скупою рисю. Марко підганяв коней, намагаючися до ночі добратись до міста.

А їхати було чимало: 25 верст відділяло нас від села К., де я мав нараду, до стації П.

Умови їзди були погані. Але мус казав їхати, а не чекати на кращу дорогу. Завтра мало відбутися засідання сойму... Треба було бути у Варшаві — зрештою до подібної їзди мені не привикати...

Стемніло, коли ми підїхали до першої вулиці. До стації ще було добрих дві версти, але й часу було ще споро: що найменш година.

Я відіслав Марка до дому, а сам побрив по вузеньких вулицях в напрямку до стації.

Пройшовши з пів версти, я почув за собою хурманку, а потім голос.

— Прошу сідати!

— Дякую, маю час: краще пройду пішо, — відповів я.

Слів моїх, як [illegible] візник і намагався, щоби [illegible]сів, скаржачися на брак заробітку.

Я сів. Коні рушили і ми поїхали. Не вспіли ми пробігти кроків 200, як коні нагло стали.

— Що це? — запитав я.

— То я... муркнув візник і зник за домом. За кілька хвилин до саней підійшло двох поліцаїв з якоюсь панночкою.

— Пан сяде тут; — звернувся до мене один з поліцаїв, показуючи мені місце поруч з візником.

Я промовчав...

— Прошу сісти тут! — вже з піднятим голосом зазначив карамковатий поліцай.

— Мені і тут добре — була моя відповідь.

— Прошу не сперечатися! — сказав другий.

— Яж вам сказав, що мені не зле сидіти і я не маю заміру міняти місце.

— Вам кажуть! — сердито крикнув карамковатий.

Приказувати можуть лише вам, бо ви для того служите, а я не визнаю ніякого начальства на санях.

— Коли ні, то просимо вас на постерунок! — крикнув один з поліцаїв.

— Мені відомо, що ви вмієте водити людей на постерунок без потреби, — перебив я.

— Чи ви були замовлені виключно для цих панів? — запитав я візника.

— Ні, пане после... Який тут у нас інтерес возити одного. Беремо на сані, скільки влізе, і десятеро іде.

— Перепрошуємо! — раптом відповіли поліцаї, приставляючи два пальці правої руки до дашка. — Ми думали...

— Що можна людей з саней викидати, аби самим вигідніше улаштуватися? — додав я.

— Чи можна сісти? — запитав один.

— Так би давно... Сідайте! — зазначив я.

Поліцаї розмістилися, де хто міг, візник цмокнув на коней і сани зі скрипом подалися вперед. До поїзда оставалося хвилин десять, коли коні стали у підїзду стації. Я розплатився з візником і пішов до почекальні. Купив пару ґазет, присів, щоби переглянути хоч поверховно, але в ту пору з грохотом прибіг поїзд. Я вийшов до поїзду й примістився в однім з порожніх купе. В купе було досить холодно, а свічка за стінками закопченої ліхтарні давала так мало світла, що не було мови про читання сидячи. Я став в найсвітлішім місці і почав перебігати ґазету. Непомітно проїхали дві стації. На третій до мойого купе ввійшов якийсь панок. Завішав цілий бік купе шубами, а сам розвалився на мягкім дивані, тяжко віддихаючи.

Я теж присів. Він і я мовчали.

Але панок був ні з тих, що люблять довго мовчати. Відсапнувши трохи, він звернувся до мене:

— Чи далеко ідете?

— До Варшави.

— Маєте якісь інтереси, чи в службових справах?

— Власні, — треба дещо полагодити — лініво відповів я.

— А я їду до міста С., маю купу справ, — продовжував він.

— Живете в наших околицях? — не переставав панок.

— Так.

— То напевно знаєте посла Т.?

Це питання зацікавило мене. Ясно було, що панок не знає, з ким говорить. Була нагода довідатися, як пани оцінюють мою працю.

Тому я рішив не відкривати, хто я, а спокійно підтакувати.

Після хвилевої мовчанки, я запитав панка:

— Хиба що?

— Просто життя нема від того чоловіка. Перевернув повіт у верх ногами, а нам хоч втікай. Такого чоловіка то просто в воду. Не було його — був спокій. Жили собі селяне і нічим не цікавилися. Були Поляки та так собі люде. Хто вони, та що — не знали. Панам були послушні. Звідкись лихо принесло того Т... Явився та й почав. Спершу помаленько, а потім все більше та більше. Зворохобив спокійне, невідомого походження селянство і тепер воно називає себе Українцями. Домагається своєї школи. Засновує свої культурно-освітні організації. Будує народні доми. При всіх громадських виборах горою стоїть за своїх. Зі всіх ґмінних рад поусували нас, панів. Чиж то можна? Тож скандал! То пахне большевизмом! Пан то розуміє?

— Та вжеж — додав я.

— Такого посла розірвати! Ни можемо ми, пани, допустити, щоби ці „хлопі" розуму набіралися? Розум для них — смерть для нас. Їх тільки в темряві можна держати. Тепер орґанізуються Русини. Наші приглядаються. А що буде, коли підуть разом? Погибель... Подумайте! Він проповідує, що обшарницьку землю треба поділити між селянством... Злодій! Негодяй... Повісити його. Сам застрілю, коли спіймаю його!...

— Направду? — спитав я.

— Так, так! З подібними людьми тільки такий вихід. Треба комусь з ним покінчити. Коли не зробимо того, то нам прийде кінець. Памятайте, що коли чернь проснеться, то нам біда. Це собі добре запамятайте.

Панок так розійшовся, що й не помітив як поїзд зупинився на стації С.

— Стація С.! — крикнув кондуктор.

— То ми приїхали! — поспішно сказав панок і почав одіватися. Я теж почав збирати річі, тому що на ст. С. треба було пересідати на другий поїзд.

— Позволить пан представитися! Землянин Страшливий — сказав панок, простягаючи мені руку.

— Дуже приємно. Посол Т. відповів я. Панок вибалушив на мене очі, рванув руку і як опарений вискочив з ваґону. Розставшися з ваґоном, панок десь зник. Я вийшов на стацію. В буфеті була товкотня та гармідер. Всі місця були заняті. Прийшлося чекати хвилин 15 на вільне місце за столом. Нарешті воно є. Я сів і попросив склянку чаю. На поїзд треба було чекати півтора години. Я прийнявся за ґазети. Переглянувши польські, дістав з портфелю українські. Українські ґазети звернули увагу якогось корявого панка, що сидів напроти мене. Він встав, пройшовся пару разів здовж салі з таким розрахунком, щоб кожний раз пройти коло мене, з потім зник.

За хвилин 10 підійшов до мене поліцай.

— Прошу пашпорт! — звернувся він до мене.

Я не відривався від ґазети і не відповідав.

Поліцай приставав міцніше. Тоді я повернувся до нього та запитав:

— На віщо пашпорт?

— Треба.

— Що значить треба?

— То моє діло!

— Коли ваше, то моє з вами не говорити.

— Прошу пашпорт — негайно! — крикнув уже поліцай.

— Перевірка пашпортів, чи що? — запитав я.

— Ні!

— То через що ви звертаєтеся тільки до мене?

— Прошу на постерунок! — крикнув поліцай.

— Не маю діла туди — відповів я зі сміхом.

— Прошу! — сіпнув мене за рукав поліцай.

— Руки при собі — зазначив я остро. — Коли постерунок має до мене діло, то хай прийде комендант.

Поліцай почервонів, як рак, і поспішно відійшов.

За хвилину явився зі старшим поліцаєм, видимо комендантом постерунку.

— Чому пан не хоче показати пашпорту? — звернувся він досить ввічливо до мене.

— Не рахую за потрібне задоволювати кожний каприз поліцая — відповів я. — Чому звертається він тільки до мене? Маєте якесь підозріння, то говоріть.

— Так! — сказав комендант.

— Чи не в бандитстві підозріваєте? — запитав я, дістаючи леґітимацію. — Поганий нюх маєте: шукаєте бандитів, а попадаєте на послів. Дурний розвід маєте. Ваші аґенти скаженіють при виді української ґазети, а в чоловікові, що читає її, бачать найгіршого чоловіка; колиж у ваґонах з перед носа поліції та тих аґентів крадуть річі, то поліція вухом не веде. Добре ведете діло!

Комендант почав перепрошувати, збіраючися відходити. В ту пору надійшов поїзд. Я залишив стацію. Поліцаї дивилися мені у слід, але пашпорту не домагалися.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВІДПОВІДЬ ДРАГІНДИ.

(Далі).

В місяці червні 1919 року почався всім нам знаний другий відворот, евакуація цілої Галицької Армії на Велику Україну. З початку нам, Стрільцям, не був відомий цілий плян переходу нашої армії за Збруч, тільки відчували ми всі, як було в першім відвороті до Чорткова, що ми відступаємо й згуртуємося в нові сили і пічнемо знова протинаступ на Поляків. Як за першого протинаступу Поляки тікали на глум і губили антантські штики й кидали все, що тільки мали, перед голим босим і обдертим стрільцем, котрий тоді гордо ступав за пятами тікаючої мазурні, так, ми думали, в цім другім відступі прийдеться стрільцям знова гнати ту ляшню і вивісити прапор побіди в столиці князя Льва.

Та не прийшлося нам бачити другого протинаступу. Стрільці держались, як мур, та ляшня сунулась переважаючою силою на нашого змученого, босого, обдертого стрільця. В місяці червни нас, майже виключно самих Усусусів, вислано зпід місточка Озерян під назвою пробоєва чета до 17. бриґади, котра стояла тоді над Стрипою і здається припирала лівим крилом до Дністра. Звичайно в тім другім відвороті ми остались без жадного звязку, без помочі. Ми мали за задачу як найзавзятіше стримувати фронт і найповоліше відступати, щоби наше військо і державний апарат могли перейти за Збруч.

Кождий стрілець бачив свій неминучий полон або смерть в бою. Вирватись чи так завзято відступати, щоби опісля долучитись до армії за Збручем, було неможливим. Таке враження непокоїло й мене, і всіх Стрільців.

Так ми перед зближаючимся святом Петра і Павла відступаємо по довгих наскоках ляцьких відділів і перестрілках під село Жниброди, здається бучацького повіту. Тут на нас наскочили більші відділи польської кавалерії, прото на нас розмахуючи шаблями і списами та з криком: „Стуй! Поддай сєн! Кабанегайдамаци!" так раптом вмішалися між нас, що ми не знаємо, що це й звідки. Ні стріляти в такім замішанню. Тільки чути дзенькіт їх шабель по наших штиках, крик і зойкіт калічених. Сонце жарить а літний вітрець тільки проходолоджує Стрільців спітнілих, задиханих та захриплих від того шуму й крику. Чути крики: „Стріляй! Стріляйте! Не піддавайтесь! Хлопці! Вперед! Бий Ляха!" Там десь хтось кричить: „Рятуйте!" Там Лях зіскочив з коня, вхопив нашого стрільця за горло й душить. Другий наш стрілець вскакує і впихає Ляхови свій штик наскрізь через плечі. Там знова Стрільцеви розчерепив голову. Страшний то був на нас той наскок тої кавалєрії, але вона була на голову розбита й з ганьбою перед нами утекла.

Та стрільці, горді й почорнілі, не були вдоволені тою побідою, бо відчували, що ще не раз прийдеться з ворогом стати на рукопашний бій, бо стріляти не було чим. У кождого стрільця повстало страшне пригноблення. Смуток у кожнього в очах. Аж жаль було, видно кождий предвиджував свою недолю.

Приказано нам відступити через ліс в давні російські окопи, які були викопані зараз за лісом на чистім полі. Стрільбу з того ліса та вічні напади піших відділів та кінтилерії, котра була вже досить близько нашої позиції і вона нам предсказувала, що Ляшня, вже добре скупчена в силі, підсунулась досить добре під наш фрост і приготовляєтся напевно до рішаючого наступу. До нас жадна підмога не підходить. Ніхто не знає, що на ліво а що на право робиться. Нема приказів, ні набоїв. Одним словом, роби, що сам знаєш.

Дочекались ми гарного дня Петра і Павла. День горячий, поля гарні, зелесі, а люди крутяться немов перед страшним судом. Не знають, що діється. Що буде? — питаються нас. То знов приносять вістки, що Поляків дуже богато наїхало в ті й в ті села, що роблять, як рабують, як бють, як арештують.

Раптом в білий день передполуднем з лівого крила гурмою біжать стрільці, відстрілюючись, та з криками: „Поляки! Поляки!" Як тільки зісунулись з горба, як тут появились на горбі з піднесеними шаблями синьо-мундирована кіннота. Яких 500 людий і відразу бігом на нас. Заклекотіли наші машинові кріси, залунали вистріли наших стрільців, та не було богато часу стріляти, бо ворожа кавалерія змішалася так скоро між наших стрільців, що деякі стояли й не знали, що робити. Повстала рукопашна боротьба. Крики зойки, свист куль. Ні слова не розбереш. Аж тут знова зі заду в новім бігу біжить такий самий відділ кінноти просто на нас, а з ліса піхота. Пропадаємо! — перелетіла думка. Аж тут чую тиснення польської піки в груди. Та я ще був у силі попередити його і вистрілити свому противникови послідну кулю в його груди. Він відразу повалився з коня. Моментально оглядаюся кругом, а руки наших стрільців піднесені в гору! „Піддаваймось, бо виріжуть нас усіх!" Вискакує цілий відділ з заду, а стрільці вхопили ще раз кріси і давай сальвами на них. Не оден там вічним сном, а решта почали гуляти полями і долучатись до других відділів, і знова напад, більше розлючений та завзятіший. І тоді прийшов нам кінець нашого вовування. Всі відкинули від себе далеко кріси, підносили руки, дехто з криком і просьбами. А кіннота почина тепер свою пімсту. З лютостю за своїх погибших товаришів кричить: „Ржонць вшистко! Не вержим! Кабани! Пся крев!" Почалась немилосердна пімста „культурного заходу" на безоружних Стрільцях. Вбивали, пробивали, шаблями перетинали руки на двоє. Не питали західні культурники, що стрільці з голими руками, безоружні. Розчерепчували голови, пробивали піками. Здирали зі Стрільців все, що на них було.

(Далі буде.)

Інспекція в заведенню для божевільних.

Краєвий інспектор прийшов на ревізію заведення для божевільних.

— Що то за пацієнт? — спитався він управителя.

Управитель: То молодий інжинір, якому тиждень по шлюбі втекла жінка.

Комісія йде далі. Прийшли на відділ, де був пацієнт у кафтані безпеченства, страшно завертав очима, вимахував затисненими пястуками проти когось і ревів страшно, наче бішений.

А хто є той нещасний пацієнт? — питає інспектор.

— Це є той, що з ним утікла жінка тамтого інжиніра.

ЗЛОЧИН СТРАШНОГО СТУДЕНТА.

В околицях Копенгаґи лежить цілий ряд окремішних віль. В одній з таких віль проживає уповноважений банку Іесен. Він жонатий, має двоє дітей, двох хлопчиків — пяти й двох літ.

Напередодні неділі Іесен одержав лист без підпису такого змісту:

„Старий знайомий бажає бачити вас. Прибудьте в неділю на 9-ту годину ранку".

Далі слідувала адреса місцевости, де було призначене побачення.

Іесен, вирішивши, що це хтось з його старих приятелів, поїхав на вказане місце, умовившись з жінкою, що й вона приїде туди на годину 11-ту з дітьми. Було коло 10-ої год. ранку.

Пані Інгеборг Іесен поралася в їдальні, приготовляючи снідання, аби перекусити з родиною на лоні природи. Коло дверей хтось подзвонив. Наймичка по случаю неділі була відпущена — і сама Іесен відчинила двері. Гостем був далекий крівняк її мужа, студент Айнар Христинсен, 18-літний молодець. Він бажав побачити Іесена. Його не було дома. Дуже жалко. Йому хотілося побачити, як оборудуване центральне отоплення у віллі. Можеб пані Інгеборг не відмовила ласки показати йому. Треба зійти до пивниці. Так, але він затримає її лише на одну мінуту. Йому дуже важливо побачити оборудування центральної печі. Правда, він взагалі студіює фільософію, але у нього виникли деякі ідеї відносно механіки.

І пані Іесен спускається до пивниці, запалює світло й нахиляється до дверцят печі... і в цей час студент стріляє їй в голову. Один... другий... третій... четвертий раз. Пані Інгеборг впала після першого стрілу, але він стріляє. А відтак виймає з кишені ножа й починає шматувати ранене тіло. Ніж виховзується з рук і весь окривавлений. Студент хапає тоді залізний сворінь і починає ним рвати на шматки мертве тіло.

Але після першого стрілу пані Інгеборг встигла крикнути. І її крик почув пятилітний син. Він кинувся до пивниці, але зійшов вниз вже тоді, коли студент залізним сворнем „працював" над своєю жертвою. Він побачив хлопчика — і навів на нього револьвера. Ще одна мить і пятилітнє дитя впало скошене кулею божевільного.

Новий стріл почув мешканчий в домі студент Давідсен. Він також поспішив до пивниці й там його теж скосила куля. Студент Христинсен встиг знову наладувати свій револьвер, бо він не загубив холоднокровности й почув, що навколо дому вже шумить притягнута стрілами товпа. Це були сусіди з близьких віль, але ніхто з них не відважувався увійти в дім.

Він побачив, що дитя ще ворушиться — і відкинувши його ногою набік, чекаючи, що хтонебудь покажеться в дверях, всадив ще йому в спину ножа. Новий крик дитини. Проходивший мимо директор Гренлунд без надуми кинувся туди, де діялася драма. Йому на зустріч прозвучали два стріли й спокійне попередження: не підходьте, застрілю. Гренлунд кинувся назад до кухні. Схопив стоячу тут дошку до прасування і закрившись нею, як щитом, спустився до пивниці. Новий стріл... мимо. Студент накинувся на увійшовшого: завязалася борня. Вона продовжувалася довгих пять мінут, поки до пивниці відважились увійти инші й помогли обезоружити божевільного.

Коли його віддали на поліцію — він був цілковито спокійний, наймешого хвилювання, наче він виконав свою роботу.

І предсідатель судової комісії, після першого допиту сказав представникам преси: — „За 23 роки практики я ніколи не зустрічав подібного вбийника. Він розумний, інтелігентний, говорить чудовою мовою, не дивлячись на свої 18 років, всебічно освічений, і не почуває найменшого жалю за тим, що скоїлось. Причина убийства — пімста... Пані Іесен образила його... це було майже перед двома роками. Вона назвала його „дурненьким хлопчиною" і він за це постановив убити її. Ніяких инших причин у нього не було. Він взагалі погано сходився з людьми, не приятелював з товаришами, й одночасно з тим листом, який він вислав Іесенови — він вислав ще сімом своїм шкільним товаришам, з котрими не був у злагоді. Він всім їм призначив побачення в близькому до міста лісі, кожному в иншім місці і в инший час, і скрізь вибрав таке місце, деб він міг стріляти скрито, ззаду, вирішивши цього дня покінчити з усіма своїми ворогами. І колиби студент не був обеззброєний завчасу і встиг би проскочити, то жертвами його крівавого божевілля впалоб ще декілька чоловік.

Ось як записана в протоколі заява студента:

„Я рахував, що ніякої образи прощати не можна. Я рахував, що не можна дозволяти себе вважати дураком і тому вирішив пімститися. Я постановив придбати револьвера. Виявилося, що зробити цього неможливо в Данії й я минулого тижня полетів до Любеку в Німеччині, де й купив револьвера. Я вправлявся в стрілянню в ціль кілька днів і переконавшися, що він справний — постановив приступити до діла. Я виробив плян в найменших дрібницях і був переконаний, що зумію покінчити з усіма тими особами, котрі образили мене".

Свою першу ніч в арешті він провів спокійно, чудово спав, їв з великим апетитом, і взагалі не виявляв найменшого занепокоєння. В родині студента ніколи не було душевно хорих і до цього часу він ніколи не виявляв ознак нервовости. В університеті він рахувався визначним студентом, которого вважали забезпеченим кандидатом на катедру фільософії. В домі студента — батько його заможний домовласник — сина боготворили й ніколи не помічали ніяких ненормальностей.

Поліція установила, що трох шкільних товаришів, одержавших листи від Христинсена, прийшли на призначене місце і колиб не був обеззброєний на місці першого злочину — инші безумовно скоїлисяб; при ньому знайдено ще 40 патронів і револьвер був набитий новими шістьома кулями.

Вкінці свого першого допросу він заявив слідчому:

— Я готовий понести кару за те, що зробив. Про те, що скоїлось, не маю ніякого жалю. Але я всіма силами буду протестувати, як би хотіли визнати мене божевільним. Я вимагаю медичного огляду й не бажаю попасти до дому божевільних.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ЕЛІЗАБЕТПОРТ, Н. ДЖ. Тов. Запорожська Січ, від. 234, повідомляє всіх місцевих і позамісцевих членів, що квартальний мітінг відбудеться в пятницю, 13. квітня, в гали Укр. Народ. Дому, 214-16 Фултон Стр., в годині 7.30 вечером. Проситься всіх членів прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження. Кождий член мусить вирівнати всі свої залеглости, бо в противнім разі буде суспендований. Контрольна комісія здасть справозданне з тримісячного діловодства урядників. На мітінгу будесь принимати нових членів без оплати вступного до У. Н. Союза і Товариства. Тому взивается всіх Українців, котрі ще не є членами, щоби прибули на мітінг і вписались в члени. — І. Генега, предс.; І. Кеценюк, кас.; К. Пілат, секр.

OLD GOLD ЖАРТИ

Стара пані (говорячи до свого малого шофера): — Слухай но, малий, чи ти знаєш, що я за одна?

Малий: — Так, знаю, ви є стара пані, що їздить в автомобілю мого батька.

Сейлесмен: — Друга додатна сторона сеї машини є, що вона практична для дурнів.

Молода невіста (холоднокровно) — Не перечу, можливо для звичайних, однак ви не знаєте мого чоловіка.

„Що сталося тобі, хлопчику?", поспитав старший чоловік. „Ти може стратився?"

„Но", відрізав хлопець, „я не стратився, я є тут, однак я хотівби знати, де мій тато і мама повандрували".

...Принагідно — куріть Old Gold Цигаретки — Ані одного кашлю у цілому вагоні. В нашому часописи поміщуються Old Gold Цигареток комічні оголошеня славного картуніста, Бріґс. Глядіть за ними... читайте їх і навчіться, що „в них нема кашлю в цілому вагоні".